

В.В. БОЙКО

Вікторія Василівна Бойко, аспірант Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СПЕЦИФІКА ДЕТЕРМІНАЦІЇ ТЯЖКОЇ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ЗЛОЧИННОСТІ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ В ОСОБЛИВО ВЕЛИКИХ МІСТАХ УКРАЇНИ

Ефективність діяльності численних суб'єктів із запобігання тяжким насильницьким злочинам проти життя та здоров'я особи в особливо великих містах залежить не лише від якісного аналізу стану кількісно-якісних показників зазначеного виду злочинності, а й від розуміння генези їх існування й відтворення. Цей доволі складний механізм впливу різноманітних чинників об'єктивної дійсності, продовженням яких є поведінкова активність особи протиправної спрямованості, насамперед осмислюється у контексті знання про детермінацію злочинності. Разом із тим проблема детермінації злочинності тривалий час у кримінології залишається однією з невирішених. У наукових публікаціях описується чимало підходів із приводу її вирішення і висловлюється не менше думок щодо необхідності пошуку окремих причинних комплексів для того або іншого виду злочинності чи окремих злочинів. Проблема, напевно, лише ускладнюється, якщо йдеться про зумовлювання тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я не безвідносно будь-яких просторово-територіальних одиниць, а на територіях цілком визначених населених пунктів, причому на територіях таких великих за розмірами населених пунктів, як сучасні мегаполіси.

Як свідчить моніторинг спеціальної літератури з кримінології та інших дисциплін, що мають безпосереднє відношення до досліджуваної проблематики, до питань щодо тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи фахівці звертаються нерідко. Тому й не дивно, що нині вже сформовано теоретичне бачення стосовно методології пізнання злочинної детермінації, накопичений певний масив теоретичного знання з приводу походження протиправної поведінки насильницьких злочинців, на яких має базуватися вся запобіжна діяльність відповідних суб'єктів протидії цій злочинності. Значний внесок у розвиток означеної проблеми, іноді й з погляду на регіональний її аспект, зробили, зокрема, С.М. Абельцев, Ю.М. Антонян, А.М.Бабенко, С.В. Бородин, М.Ю. Валуйська, Р.С. Веприцький, А.О. Габіані, Р.Г. Гачечиладзе, В.В. Голина, Б.М. Головкін, А.І. Долгова, І.М. Даньшин, В.С. Емінов, О.М. Костенко, В.М. Кудрявцев, Н.Ф. Кузнецова, В.В. Лунєєв, В.Г. Лихолоб, А.В. Наумов, В.С. Овчинський, Е.П. Побегайло, Е.Е. Раска, Є.Г. Самовичев, О.Б. Сахаров, В.П. Філонов, О.М. Храмов, В.І. Шакурн та ін. Проте зміни у соціально-економічних та політичних умовах життя українців, що відбулися останніми роками і, звісно ж, вплинули на криміногенну обстановку, у тому числі особливо великих міст, змушують науковців знову повернутися до детермінаційного комплексу розглядуваних злочинів, при цьому виділивши такі чинники, яких раніше не було або дія яких не відрізнялася настільки помітною питомою вагою, що спостерігається сьогодні. Отже, висловлене свідчить про необхідність ретельного ставлення до аналізу детермінант тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи на прикладі особливо великих міст України.

Метою статті є всебічний аналіз детермінант тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи у розрізі особливо великих населених пунктів, якими є Київ, Харків та Одеса; класифікація цих детермінант за їх характером та сферою прояву для належної організації запобіжної діяльності.

Свого часу японські кримінологи Х. Міяуті, С. Йосімацу та С. Хаясі, досліджуючи міську злочинність, використовували багатофакторний підхід до вивчення її детермінації. Такий аналіз дав змогу зіставити різні групи соціальних факторів у їх взаємодії, виявити взаємозв'язки між ними, провести комплексний аналіз впливу на етіологію міської злочинності як криміногенних, так і антикриміногенних факторів¹, визначити явища й процеси суспільного життя, що потребують найбільш інтенсивного запобіжного впливу².

На наш погляд, аналіз проблеми детермінації слід, вочевидь, починати із визначення загального стану рівня життя у регіоні, адже чимало особливостей зумовлення злочинності залежать саме від цієї базової якісної характеристики. Дійсно, під час вивчення територіальних особливостей злочинності часто оперують категорією «якість життя населення», що є узагальнюючою характеристикою населеного пункту і відбиває такі його параметри, як: показники безробіття; рівень комфорту та добробуту населення; реальний дохід на душу населення; кількість населення, що перебуває за межею бідності; доступ

до системи охорони здоров'я; економічну нерівність; можливість отримати освіту; доступ до певних товарів; тривалість життя населення регіону; стан екології; рівень вживання алкоголю та наркотиків; стан злочинності тощо³. За результатами проведеного С.О. Тридідом кластерного аналізу регіонів України з огляду на соціально-економічні та демографічні ознаки Київська, Харківська та Одеська області за сукупністю різних параметрів увійшли до групи регіонів із незадовільними умовами життя⁴. Найбільші міста країни, за справедливим висловлюванням А.М. Бабенка, є великими регіональними та індустріальними центрами із зонами економічного тяжіння до них інших територій. Вони є соціально-економічними осередками, а отже, й економічними центрами, які впливають на навколишню місцевість, що тяжіє до них; об'єднують своєю зоною районоформуючого впливу всі менші міста; забезпечують зв'язок центру й прилеглих до них економічних регіонів; до того ж ці міста характеризуються значною концентрацією капіталу, а тому й високою соціально-економічною привабливістю для криміналітету⁵. Це зумовлює помітно високий рівень урбанізації, порівняно з іншими населеними пунктами, специфічну структуру, щільність та міграцію населення; його структуру зайнятості; специфіку наявних соціально-економічних та культурних процесів, у тому числі й пов'язаних із ними протиріч; особливості процесів алкоголізації та наркотизації місцевого населення тощо. Останні чинники, як відомо, створюють додаткове навантаження та є важливими у механізмі впливу на тяжку насильницьку злочинність, що неминуче породжують її певні територіальні особливості.

У певній територіально-просторовій одиниці серед багатьох факторів детермінації злочинності, в тому числі й тяжкої насильницької проти життя та здоров'я особи, одними із важливих вважаються *географічні фактори*. Їх вплив може розглядатися як визначальний, оскільки властивості та якості географічного середовища є базовими для всіх похідних від них – соціальних, економічних, культурних і т.д.; саме географічне розташування населеного пункту зумовлює особливості кількісно-якісних параметрів процесів, пов'язаних із кордонами та сусідніми регіонами (привабливість території регіону для торгівлі органами, зброєю, наркотиками, діяльності, пов'язаної із викраданням людей, вбивствами на замовлення та ін.)⁶. «Уражені» невеликими суспільні відносини, без сумніву, зумовлені кількісно-якісними змінами як злочинності в цілому, так і посягань на життя та здоров'я особи у межах особливо великих міст.

У системі криминогенної детермінації сучасної тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи в особливо великих містах важлива роль нами відводиться комплексу *соціально-економічних факторів*, як-от: зменшення обсягів власного товарного виробництва, зростання безробіття, зниження купівельної спроможності місцевого населення, несправедливий розподіл матеріальних ресурсів між різними верствами населення; збільшення дефіциту місцевих бюджетів; зменшення розмірів соціальних виплат; зниження матеріальних можливостей для соціально-економічного розвитку особливо великих міст; відсутність програм із будівництва соціально доступного житла тощо. У сукупності вони створюють специфічне негативне середовище, що є сприятливим для детермінації різного роду анти-суспільних явищ, у тому числі й учинення тяжких насильницьких злочинів. Упродовж останніх років соціально-економічний розвиток Київського, Одеського та Харківського мегаполісів характеризувався *стрімким зменшенням промислового виробництва, відтоком інвестиційного капіталу, нестійкою експортною динамікою, скороченням обсягів будівництва, звуженням внутрішнього споживчого ринку, погіршенням ситуації на ринку праці і загальним падінням рівня доходів місцевого населення*⁷.

Криминологічними наслідками такої ситуації виявилось катастрофічне *збідніння та розширення населення*, що призвело до значної соціальної нерівності та посилення соціального напруження. У системі детермінації тяжкої насильницької злочинності в досліджуваних нами особливо великих містах ці фактори значно впливають на дію інших негативних детермінуючих чинників. Як своєрідний негативний фактор впливу на стан насильницької злочинності в особливо великих містах нами розглядається й *зниження купівельної спроможності населення та відсутність можливостей для задоволення елементарних споживчих потреб*.

За статистичними показниками, в Україні один із найгірших показників рівня охорони здоров'я. Станом на 2017 р. за цими параметрами країна опустилася на 135 місце серед 180 країн світу, щодо яких здійснено моніторинг. За рейтингом якості охорони здоров'я нашу країну посунули такі країни, як Мадагаскар, Афганістан, Ірак та Судан. За рівнем доступності та якості охорони здоров'я країна опинилася в одній групі з такими країнами, як Нігерія, Того та Сомалі⁸. Така ситуація призводить до зростання тяжких хронічних захворювань, збільшує витрати родин на ліки, створює додаткове навантаження на сімейні бюджети, породжує атмосферу безвихідності, злиднів, детермінує психічну невривноваженість, лайки, конфлікти тощо. На індивідуальному рівні у психології великої частини людей населених пунктів країни, в тому числі й особливо великих міст, це призводить до психологічного дискомфорту, нервового напруження, невпевненості у завтрашньому дні, що зумовлює підвищену знервованість і, як наслідок, знаходить прояв у невинуватій агресивності.

Однією з актуальних криминологічних проблем практично для всіх населених пунктів нашої країни є *безробіття*. У сучасних умовах безробіття є марною розтратою людських ресурсів: по-перше,

більшість із них не зайняті суспільно корисною діяльністю; по-друге, велика частина працюючих і талановитих людей виїжджають до інших країн і працюють на інші економіки. Потенційно, безробітні могли б збільшувати внесок у приріст національного прибутку, але фактично відсторонені від цього процесу. Зростання безробіття призводить до загострення криміногенної обстановки. Результати кримінологічних досліджень указують на те, що збільшення рівня безробіття до 10 % автоматично призводить до збільшення всіх видів, у тому числі й тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи, від 3 % до 6,5 %⁹. Для особливо великих міст ця проблема знаходить своє відбиття в існуванні великої кількості незайнятих працею осіб. Природно, це підвищує схильність певного прошарку населення до вчинення злочинів, у тому числі й тяжких насильницьких, що посягають на життя та здоров'я особи. За офіційними даними, рівень безробіття на Одещині становить 7,3 %, на Харківщині – 6,1 %, у місті Київ – 7,1 % від економічно активного населення¹⁰. Через це соціальне середовище особливо великих міст стає агресивнішим, збільшуючи загрози й ризики для життя та здоров'я людей.

Ще одним впливовим кримінологічним фактором, що істотно підвищує ймовірність учинення будь-яких злочинів в особливо великому місті, в тому числі й тяжких насильницьких проти життя та здоров'я особи, традиційно вважаються *урбанізація та висока щільність населення*. Механізм впливу цих чинників на поведінку насильницького злочинця зумовлюється багатьма обставинами: по-перше, високий рівень урбанізації та щільності населення породжують внутрішні суперечності та парадоксальності соціально-психологічних внутрішньо міських взаємодій¹¹; по-друге, надмірна концентрація населення в сукупності з урбанізацією сприяють створенню специфічних соціально-психологічних просторів, де процеси людської діяльності набувають підвищеної інтенсивності та нервовості; по-третє, урбанізація та підвищена щільність населення в особливо великих містах призводять до перенавантаження транспортних магістралей, збільшення довжини маршрутів пересування людей від місць проживання до роботи, що породжує збільшення часу перебування великої кількості людей у громадському транспорті на обмеженій території в некомфортних умовах підвищеного скупчення; по-четверте, урбанізація та щільність населення призводять до посилення розмірів як внутрішньої, так і маятникової міграції, надмірного витрачання часу та енергії на трудові й культурно-побутові процеси, які призводять до довготривалої психологічної перевтоми міського населення¹².

Збереженню негативної динаміки тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи в особливо великих містах сприяють інформаційні чинники. Слід особливо наголосити на одному з їх різновидів. Значними за впливом на кількісно-якісні зміни насильницької злочинності в особливо великих містах і своєрідними «сигналами населенню до насильства» нами розглядаються *інформаційно-політичні* чинники, що проявляють себе у демонстрації суспільству політичними діячами насильницьких способів вирішення непорозумінь, конфліктів та суперечностей за допомогою не правових, агресивних засобів. Різноманітні телевізійні ток-шоу у гонитві за рейтингом та сенсаціями перенасичені демонстрацією сцен неповаги до опонентів, жорстокості, нетерпимості до іншої точки зору із закликами до ігнорування правових важелів вирішення суперечностей. На цьому тлі з'являються молодіжні угруповання, що беруть участь у протиправному здійсненні тиску на рішення судових та правоохоронних органів, демонструють силу під стінами місцевих законодавчих та виконавчих органів влади, посягають на життя й здоров'я працівників правоохоронних органів, відкрито пропагують нігілізм, радикалізм, екстремізм та культ насильства і неповаги до закону та мирного співіснування.

Останнім часом простежується зменшення позитивного і збільшення негативного впливу сім'ї як соціального інституту на суспільні процеси, що породжує *специфічний соціально-психологічний клімат*, сприятливий для збільшення рівня насильства в особливо великих містах і пов'язаних із цим негативних криміногенних процесів. Ще за часів Ч. Ломброзо доведено, що насильницькі злочини найчастіше вчиняють *особи, які виховувалися в неповних сім'ях* (60 % насильників) або мешкали окремо від родини¹³. Станом на 2017 р. у місті Київ 78,4 тис. дітей виховуються у неповній родині; на Одещині цей показник становить 68,4 тис.; на Харківщині він дорівнюється 67,2 тис. таких дітей. При цьому 86,5 % дітей не мають батька, а 7,5 % – матері. Близько 6 % дітей узагалі не мають обох батьків, а проживають з родичами або іншими особами¹⁴.

Уже давно доведено, що тяжкі насильницькі злочини проти життя та здоров'я особи найтіснішим чином пов'язані з проблемою алкоголізму, оскільки саме під впливом алкоголю в людині здатні виявлятися низинні прагнення й спонування. За оцінками зарубіжних фахівців, Україна посідає сьоме місце у світовому рейтингу за рівнем споживання алкоголю. Особливість небезпеки сучасної криміногенної ситуації полягає в тому, що високий рівень споживання алкоголю означає масову дебілізацію та криміналізацію населення України. За таких обставин суттєво знижується інтелектуальний, фізичний, духовний та моральний рівень населення, і навпаки, збільшуються рівень насильницької злочинності, кількість фізичних та психічних захворювань, каліцтв, убивств та самогубств¹⁵. За оцінками фахівців, Київ, Харків та Одеса належать до числа лідерів за параметрами продажу та споживання алкогольної продукції¹⁶. Високий рівень насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи багато в чому пов'язаний саме з високим рівнем алкоголізації цих мегаполісів. Карта населених пунктів високого рівня спо-

живання алкоголем та злочинів, учинених у стані алкогольного сп'яніння, є схожою з географією насильницьких злочинів.

Криминогенним фактором, що так само заслуговує на увагу, є *міграція*, тіснота впливу якої на злочинність, у тому числі й на тяжку насильницьку проти життя та здоров'я особи в особливо великих містах, виявляється дуже високою, а коефіцієнт кореляції наближується до максимуму, тобто до одиниці. Структура злочинів, учинених мігрантами у великих мегаполісах України, є невтішною, а саме: кожний десятий посягав на життя та здоров'я особи, з яких кожний п'ятий злочин закінчувався вбивством; кожний десятий злочин, учинений мігрантами, був пов'язаний із незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів; кожний чотирнадцятий злочинець-мігрант учинив протиправні дії у сфері громадської безпеки, лівова частина яких пов'язана із незаконним обігом зброї¹⁷. У багатьох великих містах України, в тому числі й у Києві, Харкові та Одесі, мігранти створюють значні за численністю общини, утворюючи етнічні злочинні угруповання. Сюди ж варто додати велику кількість внутрішніх переселенців із районів бойових дій зі Сходу країни та Автономної Республіки Крим. Лише в Одеській області їх налічується 40 213; у Харківській – 121 577; у Київській – 60 944; у м. Київ – 156 709¹⁸. Військові події на Сході створюють значне навантаження на соціальні, економічні та криминологічні процеси в інших регіонах. Така ситуація на фоні втрати великою кількістю людей житла, роботи та перспектив у сукупності із поствійськовим стресом призводить до збільшення соціального напруження в мирних особливо великих містах, викликає загострення соціальних протиріч, внаслідок чого відбувається ускладнення криминогенної ситуації у регіонах¹⁹.

Схожим за походженням фактором, що породжений військовими подіями та істотно впливає на тяжку насильницьку злочинність проти життя і здоров'я особи, є *насиченість особливо великих міст зброєю*. Починаючи з 2014 р. в Україні відбулися кардинальні негативні кількісно-якісні зміни у стані насильницької злочинності практично в усіх особливо великих населених пунктах. З указаного часу спостерігається катастрофічне знецінення людського життя та безпрецедентне нехтування тілесною недоторканністю особи; в усіх населених пунктах країни у кілька разів збільшилася кількість убивств та тяжких тілесних ушкоджень, набагато зросла кількість злочинів, учинених із застосуванням зброї (лише у Київській області станом на кінець 2014 р. кількість злочинів із застосуванням вогнепальної зброї збільшилася на 555 %, в Одеській області таке зростання відбулося на 90 %, у Харківській – на 46 %) ²⁰. Щорічно лише у м. Києві реєструється понад 550 фактів незаконного поводження зі зброєю (ст. ст. 262–263 КК України), стільки ж реєструється на Одещині та близько 400 злочинів – на Харківщині. При цьому істотно змінилися і кількісно-якісні ознаки предметів цих злочинів. ЗМІ перенасичені фактами, коли правоохоронці вилучають не одиничні пістолети та ножі, як у минулі роки, а цілі арсенали зброї – автомати, кулемети, гранатомети і навіть заряди для реактивних установок масового ураження.

Наявність великої кількості наркозалежних осіб в особливо великих містах є ще однією ключовою причиною, що погіршує криминогенну обстановку, пов'язану з учиненням тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи у великих мегаполісах. За експертними оцінками, сьогодні в Україні на одного виявленого наркомана припадає близько 5–7 невиявлених: нескладні підрахунки дають змогу констатувати той факт, що приблизно 1,8–2 % населення України зловживає наркотиками²¹. Ймовірність учинення як насильницьких злочинів, так і злочинів з метою добування коштів на придбання наркотиків, у стані наркотичного сп'яніння істотно підвищується. При цьому статистичні дані останніх років свідчать не лише про високу кількість вчинюваних наркозлочинів у мегаполісах, а й про їх негативну динаміку. Лише на Київщині щорічно вчиняється понад 4 тис. злочинів у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів і близько 1,5 тис. – на Одещині та Харківщині.

Одним із немаловажних факторів, що впливає на рівень усіх без винятку видів насильницької злочинності, є *ефективність роботи правоохоронних органів*. Чим ефективніше працюють поліція, прокуратура та суд із виявлення та притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильницьких злочинів, тим нижчою є ймовірність учинення нових злочинів. Таким чином, діяльність правоохоронних органів так само впливає на кількісно-якісні показники тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи. Як відомо, одним із показників якості роботи правоохоронних органів є своєчасне розкриття та припинення злочинів, а також профілактика алкоголізму, незаконного обігу зброї, наркотиків, рецидивізму, злочинності неповнолітніх та ін. Виходячи із представлених вище статистичних даних та аналізуючи численні публікації і соціологічні опитування, таку роботу навряд чи можна визнати задовільною, адже *рівень довіри до правоохоронних органів* вимагає суттєвого покращення.

Підсумовуючи викладене вище, зазначимо, що детермінацію тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи та її регіональні особливості в особливо великих містах України зумовлюють певні групи чинників різного характеру. Серед них важливо наголосити на чинниках географічного, соціально-економічного, інформаційно-політичного, демографічного, соціально-психологічного, організаційно-управлінського, виховного та ін. характеру.

- ¹ Примітка. У контексті цієї публікації слова «фактор» і «чинник» вживаються як однопорядкові.
- ² Уэнда К. Преступность и криминология в современной Японии / К. Уэнда; пер. с яп. О.А. Белявской; под общ. ред. и с вступ. ст. Н.Ф. Кузнецовой, В.Н. Еремина. – М.: Прогресс, 1989. – 256 с.
- ³ Бабенко А.М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / А.М. Бабенко. – Запоріжжя, 2015. – С. 270–272; Чекмарьова І.М. Запобігання злочинності у прикордонних регіонах України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / І.М. Чекмарьова. – Одеса, 2017. – С. 128.
- ⁴ Тридід С.О. Оцінка рівня та способу життя населення регіону: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.10.01 / С.О. Тридід. – Х., 2006. – С. 12.
- ⁵ Бабенко А.М. Вказана праця. – С. 261.
- ⁶ Бабенко А.М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір: моногр. / А.М. Бабенко. – Одеса: ОДУВС, 2014. – С. 211.
- ⁷ Економіка регіонів у 2015 році: нові реалії і можливості в умовах започаткованих реформ / О.В. Шевченко, В.І. Жук, К.Г. Юрченко; за ред. Д.І. Олійник. – К.: НІСД, 2015. – С. 5–15.
- ⁸ Гордиться нечем. Украина – лидер мировых антирейтингов. 2018 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://rian.com.ua/infografika/20171112/1029333097/Ukraine-antireyting-strana.html> (дата звернення: 10.03.2018).
- ⁹ Филонов В.П. Преступность в особо крупном промышленном городе: состояние, причины и меры по ее предупреждению: моногр. / В.П. Филонов, Д.В. Федоренко. – Донецк: ДИВД МВД Украины, 2002. – С. 135.
- ¹⁰ Рівень безробіття населення (за методологією МОП) за регіонами у 2017 році / Офіц. сайт державної служби зайнятості України. – 2017: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/tp/reg/reg_u/rbn_2017_u.htm (дата звернення: 10.03.2018).
- ¹¹ Шакун В.І. Урбанізація і злочинність: моногр. / В.І. Шакун. – К.: Вид-во «Укр. акад. внутр. справ», 1996. – С. 40–120.
- ¹² Баранов Б.В. Предупреждение преступности в сверхкрупном городе с учетом ее территориальных различий (на материалах г. Москвы): дисс. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Б.В. Баранов. – М., 2005. – С. 19–21.
- ¹³ Ломброзо Ч. Преступный человек / Ч. Ломброзо; пер. с итал. Г.И. Гордона. – М.: Мидгард, 2005. – С. 97–98.
- ¹⁴ Витрати і ресурси домогосподарств України у 2016 році: стат. бюл. / Держ. служба статистики України; відп. за вип. І.І. Осипова. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – С. 16; Соціально-економічне становище Харківської області за 2017 рік / Держ. служба статистики України; Головне управління статистики у Харківській області; відп. за вип. О.А. Глухова. – Х.: Головне управління статистики у Харківській області, 2018. – 69 с.; Соціально-економічне становище м. Києва за 2017 рік / Держ. служба статистики України; Головне управління статистики у м. Київ; відп. за вип. О.О. Шестак. – К.: Головне управління статистики у м. Київ, 2018. – 53 с.; Соціально-економічне становище Київської області за 2017 рік / Держ. служба статистики України; Головне управління статистики у Київській області; відп. за вип. А.М. Голованчук. – К.: Головне управління статистики у Київській області, 2018. – 66 с.; Соціально-економічне становище Одеської області за 2017 рік / Держ. служба статистики України; Головне управління статистики у Одеській області; відп. за вип. Л.А. Патлаченко. – Одеса: Головне управління статистики у Одеській області, 2018. – 61 с.
- ¹⁵ В Україні ризик алкоголізму найвищий в Європі. 2017: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.com/ukrainian/news/2011/03/110304_ukraine_alcoholism_az (дата звернення: 10.03.2018).
- ¹⁶ Визначені найбільш небезпечні регіони України. 2017: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zik.ua/news/2014/02/07/vyznacheni_naybilsh_nebezpechni_regiuny_ukrainy_doslidzhennya_459062 (дата звернення: 10.03.2018).
- ¹⁷ Єдиний звіт про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення за січень-грудень 2017 року / Генеральна прокуратура України : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112755&libid=100820 (дата звернення: 10.03.2018).
- ¹⁸ Динамика миграции с Донбасса: какие области выбирают переселенцы. 2017 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.slovoidilo.ua/2017/12/14/infografika/obshhestvo/dinamika-migracii-donbassa-kakie-oblasti-vybirayut-pere-selency> (дата звернення: 10.03.2018).
- ¹⁹ Чекмарьова І.М. Запобігання злочинності у прикордонних регіонах України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / І.М. Чекмарьова. – Одеса, 2017. – С. 135–136.
- ²⁰ Бабенко А.М. Сучасні тенденції, закономірності та прогноз регіональної злочинності у контексті кримінально-виконавчої політики України / А.М. Бабенко // Кримінально-виконавча політика України та Європейського Союзу: розвиток та інтеграція: зб. матеріалів міжнар. наук-практ. конф. (м. Київ, 27 листопада 2015 р.). – К.: Ін-т кримінально-виконавчої служби, 2015. – С. 97–104.
- ²¹ Павленко Р.М. Попередження органами внутрішніх справ незаконного виробництва наркотичних засобів та психотропних речовин: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Р.М. Павленко. – К., 2004. – С. 1.

Резюме

Бойко В.В. Специфіка детермінації тяжкої насильницької злочинності проти життя та здоров'я особи в особливо великих містах України.

Статтю присвячено з'ясуванню й аналізу особливостей детермінації тяжких насильницьких злочинів проти життя та здоров'я особи, що вчиняються в особливо великих містах України. Для здійснення такого вивчення обрано такі сучасні мегаполіси, як Київ, Харків та Одеса. Наголошується, що існування та відтворення цих злочинних проявів зумовлюється цілою низкою чинників, одні з яких є доволі традиційними, а деякі з'явилися у детермінаційному комплексі лише останнім часом.

Ключові слова: детермінація, особливо велике місто, насильницька злочинність, тяжка насильницька злочинність проти життя та здоров'я особи.

Резюме

Бойко В.В. Специфика детерминации тяжкой насильственной преступности против жизни и здоровья личности в особо крупных городах Украины.

Статья посвящена установлению и анализу особенностей детерминации тяжких насильственных преступлений против жизни и здоровья личности, совершаемых в особо крупных городах Украины. Для проведения данного изучения выбраны такие современные мегаполисы, как Киев, Харьков и Одесса. Отмечается, что существование и воспроизводство этих преступных проявлений обуславливается целым рядом факторов, одни из которых являются достаточно традиционными, а некоторые появились в детерминационном комплексе только лишь в последнее время.

Ключевые слова: детерминация, особо крупный город, насильственная преступность, тяжкая насильственная преступность против жизни и здоровья человека.

Summary

Boiko V. The specificity of determination of grave violent crimes against life and health of a person, committed in the largest cities of Ukraine.

The article is devoted to establishing and analysis of features of determination of serious violent crimes against life and health of a person, committed in the largest cities of Ukraine. To conduct this study, it was elected such modern cities as Kiev, Kharkov and Odessa. It is noted that the existence and the reproduction of these criminal acts is due to a number of factors, some of which are quite traditional, and some of them are appeared in determination complex only recently.

Key words: determination, the largest city, the violent crime, the grave violent crimes against life and health of a person.

УДК 343.1

В.В. ДЕРНОВИЙ

Віталій Валерійович Дерновий, аспірант Національної академії внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ
У КРИМІНАЛЬНИХ ПРОВАДЖЕННЯХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ РОЗСЛІДУВАННЯМ
ЗЛОЧИНІВ, ВЧИНЕНИХ ІЗ ЗАЛУЧЕННЯМ ІНОЗЕМЦІВ**

Світові інтеграційні процеси зумовлюють держави об'єднувати свої зусилля задля вдосконалення процесуального механізму взаємодії правоохоронних органів під час міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях, пов'язаних із розслідуванням злочинів, вчинених із залученням іноземців.

Занадто формалізовані механізми міжнародного співробітництва, наявність протиріч між законодавствами зарубіжних країн та України призводить до довготривалого обміну інформацією, що викликає затягування розслідування злочинів, вчинених із залученням іноземців. Світова спільнота розуміє дані проблеми та визнає їх такими, що загрожують суспільству держав.

Окремі аспекти міжнародного співробітництва держав у протидії злочинності досліджували: О.В. Баулін, Н.Г. Гасімов, С.Є. Житняк, М.П. Данилюк, В.І. Дубина, Г.О. Душейко, Є.В. Зозуля, В.В. Ігнатенко, О.В. Культенко, О.М. Ляшук, Л.В. Максимів, О.І. Мотлях, В.В. Назаров, Є.О. Наливайко, В.А. Некрасов, Н.А. Потомська, А.С. Сизоненко, В.В. Топчій та інші науковці.

Вищезазначені науковці вивчали загальні засади міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях. Натомість на практиці виникла нагальна необхідність розробки рекомендації із вдосконалення норм чинного Кримінального процесуального кодексу України.

Це зумовлено тим, що норми КПК України є недосконалими, наслідком чого є виникнення проблемних ситуацій під час їх використання на практиці.

Відсутність ґрунтовної теоретичної розробленості процесуальних засад міжнародного співробітництва у кримінальних провадженнях, пов'язаних із розслідуванням злочинів, вчинених із залученням іноземців, є однією з причин, що склалася на сьогодні із негативним станом виконання запитів про надання міжнародно-правової допомоги.

У кримінальному процесуальному законодавстві міжнародна правова допомога визначена як проведення компетентними органами однієї держави процесуальних дій, виконання яких необхідне для досудового розслідування, судового розгляду або виконання вироку, ухваленого судом іншої держави або міжнародною судовою установою.